

A „specifikus hazugságot” büntető tényállás

A nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása tényállással kapcsolatos hazai gyakorlat vizsgálata

BOTOS MIHÁLY BÁLINT*

Az Alaptörvény hatálybalépése óta nem készült elemzés a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadására vonatkozó joggyakorlatról. Ezért átvizsgáltuk a Fővárosi Főügyészség vonatkozó peranyagát, és a talált nyolc ügyet feldolgoztuk. Ezek alapján bemutatjuk a hazai gyakorlatot és az abban megfigyelhető anomáliákat, összevetjük azt az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlatával, valamint ismertetjük az Alkotmánybíróság vonatkozó határozatát.

Kulcsszavak: véleménynyilvánítás, holokauszttagadás, nemzetiszocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása

The criminal offence of “specific lying”

Examination of the domestic practice of public denial of the crimes of the National Socialist and Communist regimes

Since the entry into force of the Fundamental Law, there has been no case law analysis of the public denial of the crimes of the National Socialist and Communist regimes. We therefore reviewed the relevant case files of the Chief Prosecution Office of the Capital and processed the eight cases found. On the basis of these, we present the domestic practice and its anomalies, compare it with the practice of the European Court of Human Rights, and present the relevant decision of the Constitutional Court.

Keywords: expression of opinion, denial of the Holocaust, public denial of crimes by national socialist and communist regimes

1. Bevezetés

A hazugságok általánosságban nem tilthatók, ami nem jelenti azt, hogy a valótlan tényállítások ne lennének széles körben korlátozhatók.¹ Ennek egyik eklatáns példája a holokauszt vagy más

* PhD-hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

¹ KOLTAY András: A hazugságok alkotmányos védelme? Álhírek, szólásszabadság és demokratikus eljárások. *Jogtudományi Közöny*, 2020/7–8., 306.

népirtást megvalósító cselekmények tagadása, ami specifikusan jelöli ki a valótlan tényállítások büntethetőségének körét. Hosszú ideig kérdés volt, hogy szükség van-e egyáltalán ilyen büntető törvénykönyvi deliktumra, ugyanis az erre vonatkozó szabályozás erőteljesen korlátozza a véleménynyilvánítási szabadságot.² A jogalkotást több sikertelen kísérlet és heves parlamenti vita előzte meg, de végül a tényállás 2010-ben része lett a magyar büntetőjognak.³ A jogalkotó kezdetben kizárólag a holokausztot tagadó tényállításokat rendelte büntetni („A holokauszt nyilvános tagadása”),⁴ majd pár hónappal később módosította a tényállást, kiterjesztve a büntetőjogi felelősséget – a nemzetközi kötelezettségeknek megfelelően⁵ – a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek tagadására is.⁶

A Fővárosi Főügyészségen 2013 óta nyolc eljárás indult, ami azt mutatja, hogy a bűncselekmény előfordulási gyakorisága nem számottevő, azonban – tekintettel a szólásszabadsággal való kollíziójára – indokolt ezeket elemezni.⁷ Ám mindenekelőtt szükséges áttekinteni az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) gyakorlatát, valamint a tényállás alkotmányos megítélését vizsgáló alkotmánybírói határozatot.

2. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának vonatkozó gyakorlata

A demokratikus politikai rendszer működésének egyik alappillére a véleménynyilvánítási szabadság védelme, amelyet az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) 10. cikke deklarál.⁸

² Ilyen elemzéshez lásd KOLTAY András: A holokauszttagadás büntethetősége és a véleménynyilvánítás szabadsága. *Magyar Jog*, 2004/4., 220–231. Külföldi példához lásd Benno ZABEL: Soll das Strafrecht Erinnerungen schützen? Einige Anmerkungen zum Verhältnis von Norm und Geschichte am Beispiel des Auschwitz-Leugnens gem. § 130. Abs. 3 StGB. 122(4) *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* (2010), <https://doi.org/10.1515/zstw.2010.834>, 834–853.

³ Az ilyen típusú szólások 2010 előtt megmaradtak a véleményszabadság keretein belül, ha nem párosult hozzájuk gyűlöletre uszítás. A kodifikációs kísérletekre vonatkozóan lásd BÁRÁNDY Gergely: *A gyűlöletbeszéd Magyarországon*. Budapest, Scolar, 2010, 195–198.

⁴ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (rég. Btk.) 269/C. §: „Aki nagy nyilvánosság előtt a holokauszt áldozatának méltóságát ártalán sérti, hogy a holokauszt tényét tagadja, kétségbe vonja vagy jelentéktelen színben tünteti fel, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

⁵ A Tanács 2008/913/IB kerethatározata (2008. november 28.) a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről 1. cikk c) és d) pont.

⁶ Rég. Btk. 269/C. §: „aki nagy nyilvánosság előtt a nemzeti szocialista vagy kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és más, emberiség elleni cselekmények tényét tagadja, kétségbe vonja vagy jelentéktelen színben tünteti fel, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

⁷ Ezek az ügyek nem nyilvánosak (főképp a nyomozati anyagok), a Bírósági Határozatok Gyűjteményében nem érhetők el. Ezért a hivatkozhatóságuk érdekében itt egyedi azonosítóval jelöljük ezeket az ügyeket: az nkr. rövidítés a bűncselekményre utal (nemzetiszocialista és kommunista rendszer bűneinek nyilvános tagadása), ezt követi arab számmal az ügy száma (1–8.). Mivel egy ügyben több, akár különböző évben hozott határozat is született, a határozatokat betűjellel jelzi (A–F).

⁸ EJEE 10. cikk: „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson. Ez a cikk nem akadályozza, hogy az államok a rádió-, televízió- vagy mozgóképvállalatok működését engedélyezéshez kössék.”

Az EJEB számos döntést hozott a holokauszttagadással kapcsolatban, amelyekből egyértelműen kiolvasható, hogy az ilyen tartalmú szólások nem élvezhetik az EJEE 10. cikkének védelmét. Koltay András kiemeli, hogy az EJEB nem alakított ki olyan részletes vizsgálati szempontrendszert a rasszista és gyűlöletkeltő megnyilvánulásokra, amelybe a holokauszttagadó tényállítások is beletartoznak, mint a becsület csorbítására alkalmas szólásokra vonatkozóan, valamint az ilyen típusú ügyekben nemcsak a 10. cikk, hanem a joggal való visszaélés tilalmát deklaráló 17. cikk tartalmát is figyelembe veszi.⁹

Az Ochensberger kontra Ausztria ügyben a panaszos fajgyűlöletre, antiszemitizmusra uszító cikkeket tett közzé, azokban elfogult módon mutatta be Adolf Hitler tevékenységét és céljait, igazolni próbálta a koncentrációs táborok felállítását, valamint bagatellizálta az ott véghezvitt tömeges kivégzéseket.¹⁰ Az EJEB megállapította, hogy a 10. cikk rendelkezése megakadályozni a véleménynyilvánítási szabadsággal való visszaélést, az olyan megnyilvánulásokat, amelyek ellentétesek az EJEE szövegével és szellemével, és hozzájárulnak az abban deklarált jogok és szabadságok megsemmisítéséhez. Ebből következik, hogy nem lehet a 17. cikkel ellentétes módon hivatkozni a szólásszabadságra. Ezért a panaszos elítélése szükséges volt a demokratikus társadalom védelme érdekében.

Az EJEB nem találta egyezményértőnek annak a történésznek a pénzbüntetésre ítéletét sem, aki egy rendezvényen tartott beszédében kijelentette, hogy Auschwitzban soha nem léteztek gázkamrák, ugyanis ezek a háború után felépített hamisítványok voltak, amelyekért a német adófizetők 16 milliárd német márkát fizettek. Az EJEB e szólást az EJEE eszmeiségével ellentétesnek minősítette, és kimondta, hogy „a közrend és köznyugalom, valamint a zsidók jó hírnevének és méltóságuknak védelméhez fűződő követelmények egy demokratikus társadalomban felülmúlják a panaszos azon szabadságát, hogy a náci rendszerben a zsidók elgazosításának létezését tagadó kiadványokat terjesszen”.¹¹

Szintén nem kapott védelmet a panaszos a PETA-ügyben,¹² amelynek az alapjául szolgáló esetben egy egyesület reklámkampányt indított „Holokauszt a tányérján” címmel, de azt a berlini városi bíróság ideiglenes intézkedéssel megszakította. A plakátokon koncentrációs táborok foglyainak fényképe és tömeges, nagyüzemi állattartás volt egymás mellett ábrázolva, rövid

⁹ Az EJEE egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy pedig az Egyezményben meghatározottnál nagyobb mértékű korlátozására irányul. Lásd KOLTAY András: *A gyűlöletbeszéd korlátozása Magyarországon – alkotmányos és jogalkalmazói megközelítések, európai kitekintéssel*. Budapest, Wolters Kluwer, 2013, 149.

¹⁰ Ochensberger v. Austria, no. 21318/93, 1994. szeptember 2-i ítélet.

¹¹ D. I. v. Germany, no. 26551/95, 1995. február 17-i ítélet. Hasonló megállapításra jutott az EJEB a Honsik v. Austria ügyben is (no. 25062/94, 1997. október 28-i ítélet). Ugyancsak joggal való visszaélésként minősítette azt az esetet, amelyben egy szórakoztató műsor – az EJEB álláspontja szerint – politikai rendezvénybe csapott át, mivel a szatirikusnak szánt műsor mögött a holokauszttagadás eszméjét népszerűsítették azáltal, hogy Robert Faurissonra (aki Franciaországban negacionista és revizionista nézeteiről volt híres, mivel tagadta a gázkamrák létezését) kulcsszerepet osztottak, és a holokauszt áldozatait karikírozva ábrázolták. M'Bala M'Bala v. France, no. 25239/13, 2015. október 20-i ítélet.

¹² PETA Deutschland v. Germany, no. 4381/09, 2012. november 8-ig ítélet. A német szövetségi alkotmánybíróság döntésének bemutatásához lásd SALÁT Orsolya: A Német Szövetségi Alkotmánybíróság a holokauszthasonlatra építő állatvédő kampányról. *Fundamentum*, 2009/2., 127–128.

szöveggel kísérve. Az egyik plakáton „Két lábon járó csontvázak” felirat alatt lefogyott, meztelen rabok fényképe volt látható egy éhezõ szarvasmarhákról készült fénykép mellett. Egy másikon „Végsõ megaláztatás” címmel egy halom emberi holttestet ábrázoló fényképet mutattak több levágott sertés mellett. A harmadik, a „Holokauszt a tányérján” című, éhezõ, meztelen férfi rabot ábrázolt egy szintén éhezõ szarvasmarha mellett, és a következõ szöveget tartalmazta: „1938 és 1945 között 12 millió embert öltek meg a holokausztban. Európában óránként annyi állatot ölnek le emberi fogyasztás céljából, ahányat csak lehet.”

Az EJEB a korlátozás elfogadhatóságának vizsgálatánál utalt arra, hogy nem hagyható figyelmen kívül a plakátkampány közügyhöz kapcsolódása, ezért csak nyomós okok igazolhatják a panaszos véleménynyilvánítási szabadságába való beavatkozást. Az EJEB megállapította, hogy a plakátkampánynak nem volt célja az ábrázolt koncentrációs táborok foglyainak lealacsonyítása, a képek csupán azt sugallták, hogy az ábrázolt embereknek és állatoknak okozott szenvedés egyenlõ. Azonban a panaszos azért, hogy az állatvédelem érdekében emlékeztette a holokauszt túlélõit az üldöztetésükre, instrumentálizálta a szenvedésüket, ami jogsértõ volt. Az EJEB kifejtette, hogy ez a szólás nem választható el attól a történelmi és társadalmi kontextustól, amelyben arra sor került, és tiszteletben tartja, hogy Németországnak különleges kötelezettsége van a területén élõ zsidókkal szemben. Ezen indokok alapján az EJEB döntésében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a részes állam bíróságai elegendõ és releváns indokot adtak a beavatkozás szükségességére.

Azonban ugyanezeket a szempontokat vizsgálva az EJEB az *Annen-ügyben*¹³ (hivatkozva a PETA-döntésre) ellentétet döntést hozott, és megállapította az EJEE 10. cikkének sérelmét. Az ügy alapját abortuszellenes szórólapok képezték, amelyek hátoldalán az a felirat volt látható, hogy „Auschwitzban az emberek gyilkolása jogellenes volt, de az erkölcsileg romlott náci állam nem büntette, hanem megengedte az ártatlan emberek meggyilkolását”. A szöveg alatt a „babycaust” elnevezésű weblap címe volt feltüntetve, amely listázta az „abortuszorvosokat”. Az EJEB itt is megállapította a közéleti vitához kapcsolódást, valamint hogy a holokausztra való hivatkozást a német történelem sajátos összefüggésében is vizsgálni kell. Az EJEB nem értett egyet a tagállami bíróságokkal abban a kérdésben, hogy a panaszos az orvosokat és szakmai tevékenységüket a náci rezsimhez hasonlította, hiszen a szórólap tartalmának helyes értelmezése annak az általánosabb ténynek a tudatosítása, hogy a jog eltérhet az erkölcstõl. Ebbõl következik, hogy a panaszos nem tette egyenlõvé az abortuszt a holokauszttal. Az ilyen közéleti vitában elhangzott szólás különleges védelemben részesül, így a panaszos tevékenysége a védett véleménynyilvánítás körébe tartozott. Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy az EJEB a döntés indokolásában felrõta a nemzeti bíróságoknak, hogy „figyelembe vehették volna a panaszos nyilatkozatának harmadik személyekre gyakorolt hatását, valamint azt, hogy a kifejezés alkalmas volt-e az orvosok elleni agresszióra vagy erõszakra uszításra, mivel a panaszos honlapján szerepel a nevük és a címük”. Ezzel az EJEB az ügy mérlegelési szempontrendszerébe bevonta a gyûlöletre és az erõszakra uszításnál alkalmazott (kiforratlan) mércét, ami – véleményünk szerint – tényleg viheti a holokauszttagadó tényállításokra vonatkozó vizsgálatot.¹⁴

¹³ *Annen v. Germany*, no. 3690/10, 2016. február 26-i ítélet.

¹⁴ Az EJEB tulajdonképpen még nem dolgozott ki egységes mércét a gyûlöletre izgatás megítélésére, így egyenlõre számos szempontot vesz figyelembe, például a közzétett vélemény hangvételét, stílusát, a nyilatkozó státuszát, az alkal-

A fentiek alapján rögzíthető, hogy az EJEB a holokausztot tagadó vagy igazolni törekvő tényállításokat automatikusan kizárja a EJEE 10. cikkének védelméből (a tartalomkorlátozás elve). Eltérő a helyzet azoknál a szólásoknál, amelyek más – a holokauszton kívüli – népirtásokra vonatkoznak. Az EJEB a Perinçek-ügyben az örmény népirtást tagadó állítások vonatkozásában állapította meg az EJEE megsértését.¹⁵ A kérelmező Svájcban egy nyilvános rendezvényen több, az örmény népirtás megtörténtét tagadó nyilatkozatot tett:

az „örmény népirtás” hazugságát először 1915-ben Anglia, Franciaország és a cári Oroszország imperialistái találták ki; ne higgyenek az olyan Hitler-stílusú hazugságoknak, mint például az „örmény népirtás”. Keressék az igazságot, mint Galilei, és álljanak ki érte; [...] ez az igazság: 1915-ben nem volt népirtás az örmények ellen.

Az EJEB álláspontja szerint a büntetőjogi beavatkozás szükségtelen volt, és az örmény közösség (amely néppel szemben elkövetett mézárások népirtásként való minősítése jelentőséggel bír) identitásának védelme az EJEE 8. cikke szerint (a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog) garantált.¹⁶ Az EJEB az ügyet számos szempontból mérlegelte, például vizsgálta a közügyi kontextust, és az azt mutatta, hogy a kérelmező politikusként, nem pedig jogtudósként, történészként beszélt. Vizsgálta továbbá, hogy a nyilatkozat az örményekkel szemben gyűlöletre vagy intoleranciára uszított-e, de – szintén a teljes szövegekörnyezet alapján – arra a következtetésre jutott, hogy ez nem valósult meg. További kérdés volt, hogy a szólas vezetett-e a feszültség növekedéséhez, amire a bíróság nemleges választ adott, valamint azt is kimondta, hogy az „örmény népirtás tagadása nem képes az antiszemitizmus veszélyéhez hasonló hatásokat kiváltani”.¹⁷ Emellett az EJEB vizsgálta az örmény kisebbség tagjai méltóságának veszélyeztetését, Svájc nemzetközi jogi kötelezettségeit az ilyen megnyilvánulások üldözésére, valamint a büntetőjogi beavatkozás indokoltságát.¹⁸

Látható, hogy az EJEB differenciál a holokauszttagadó és a más népirtásra vonatkozó tényállítások között. Koltay Andrásnak az a korábbi álláspontja, amely szerint az EJEB nem alakított ki a rágalmozás és a becsületsértés miatt indult ügyekhez hasonló, részletes vizsgálati szempontrendszert, ettől az ügytől kezdődően csak a holokauszttagadással kapcsolatos eljárásokra vonatkozóan fogadható el, sőt a más népirtásokat tagadó nyilatkozatok esetében számos mérlegelési szempont már ezt megelőzően is bekerült a vizsgálatba. Az ilyen megnyilvánulásokra vonatkozó egységes mérce még nem rajzolódott ki, mert az EJEB sok esetben a gyűlöletre, az erőszakra uszításra vonatkozó hatásvizsgálatot is bevonta a holokauszttagadó nyilatkozatok értékelésébe. Az EJEB a holokauszttagadásoknál történelmi és kontextuális okokból automatikusan feltételezte a gyűlöletre vagy intoleranciára uszítást, de ugyanez nem mondható el a más népirtások vonatkozásában.

---

mazott szankció súlyosságát és a közzétett vélemény hatását. Koltay András mutatja ki, hogy az EJEB gyakorlata alapján a tagállamok széles mozgásteret élveznek a gyűlöletbeszéd szankcionálásában. KOLTAY i. m. (9. lj.) 149.

¹⁵ Perinçek v. Switzerland, no. 27510/08, 2015. október 15-i ítélet.

¹⁶ Dominika BYCHAWSKA-SINIARSKA: *A véleménynyilvánítás szabadságának védelme az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján*. Strasbourg, Európa Tanács, 2018, <https://bit.ly/3ZCBkmt>, 31–32.

¹⁷ Uladzislaw BELAVUSAU: Az emlékeztetőtörvények és a szólásszabadság. *In Medias Res*, 2015/2., 261.

¹⁸ BYCHAWSKA-SINIARSKA i. m. (16. lj.) 32.

3. Az Alkotmánybíróság határozata a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása tárgyában

Az Alkotmánybíróság egy alkalommal vizsgálta a szóban forgó bűncselekményi tényállás alkotmányosságát, és azt döntésében alaptörvénykonformnak minősítette (ezzel *de facto* a jelenleg hatályos tényállást is).¹⁹ A 16/2013. (VI. 20.) AB határozatban a testület a nemzetközi szabályozási trendek és az EJEB gyakorlatának áttekintését követően kimondta, hogy az ilyen megnyilvánulások ellentétesek „az európai közfelfogás által vitathatatlan tényként kezelt igazsággal (és ezért szükségszerűen hamisak)”. Ebből következik, hogy az Alkotmánybíróság köztudomású ténynek minősíti a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneit, amelyekre nem szükséges bizonyítást felvenni, továbbá érvelése szerint – az alaptörvénybeli Nemzeti hitvallással, valamint az U) cikkkel összhangban – nem differenciál az egyes diktatúrák között. A tényállás vizsgálatánál a testület iránymutatása szerint

a jogalkalmazónak konkrét esetben azt kell tehát eldöntenie, hogy az adott esemény (amelyet az elkövető tagad stb.) a nemzeti szocializmus, avagy a kommunizmus ideológiájához és időszakához köthető-e, illetőleg azt, hogy – a civilizált világ felfogása szerint – a népiértáshoz hasonló súlyú, és ezért hasonló megítélés alá eső történelmi bűnről van-e szó.²⁰

Az Alkotmánybíróság nagyban támaszkodik az önkényuralmi jelképek használata tényállást vizsgáló első határozatában kifejtettekre, amikor tulajdonképpen e tényállás alkotmányos legitimálásának alapjait is lefektette azzal, hogy kimondta: „alkotmányos büntetőjogi korlátozás alá vonható a közösségek méltóságát sértő, köznyugalmat veszélyeztető magatartás is.”²¹ Fontos, hogy a határozat hivatkozik az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdésére mint a korlátozás elfogadhatóságának indokára,²² és az azokban foglaltak „nem hagy[na] kétséget afelől, hogy a nevesített korlátozási okok a büntetőjogi szankcionálás alkotmányos alapját is jelenthetik”.²³ Ebből vezette le a testület, hogy

a nemzetiszocializmus és a kommunizmus bűneinek tagadása a véleménynyilvánítás szabadságával való olyan visszaéléssnek tekintendő, amely nem csupán az áldozatok közösségének, de a velük közösséget vállaló, demokratikus értékek mellett elkötelezett állampolgárok méltóságát is súlyosan sérti.²⁴

¹⁹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) 333. §: „Aki nagy nyilvánosság előtt a nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek által elkövetett népiértás vagy más, emberiesség elleni cselekmények tényét tagadja, kétségbe vonja, jelentéktelen színben tünteti fel, vagy azokat igazolni törekszik, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

²⁰ 16/2013. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2013, 688., 691.

²¹ 14/2000. (V. 12.) AB határozat, ABH 2000, 83., 92.

²² Alaptörvény IX. cikk: „(4) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. (5) A véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére. Az ilyen közösséghez tartozó személyek – törvényben meghatározottak szerint – jogosultak a közösséget sértő véleménynyilvánítás ellen, emberi méltóságuk megsértése miatt igényeiket bíróság előtt érvényesíteni.”

²³ SZOMORA Zsolt: *Alkotmány és anyagi büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései.* Szeged, Iusperitus, 2015, 41.

²⁴ 16/2013. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2013, 688., 695.

A határozathoz csatolt különvéleményekben (és párhuzamos indokolásokban) azt rótták fel a többségi döntésnek, hogy nem fogalmazott meg alkotmányos követelményt, ugyanis ki kellett volna mondani, hogy bűncselekmény akkor valósul meg, ha a szolás az emberi méltóságot (egyedi, közösségi szinten) sérti, valamint – az EJEB gyakorlatából kitűnően – ha az elkövető az adott ideológiával azonosulva, végső soron annak rehabilitálását célozva fejt ki álláspontját.²⁵ Ezt azért hangsúlyozták, mert az önkényuralmi jelkép használata tényállását vizsgáló második alkotmánybíróági határozat arra a megállapításra jutott, hogy a használat önmagában nem büntetendő, csak akkor, ha arra az adott önkényuralmi rendszer nézetével azonosulva kerül sor.²⁶ Továbbá kérdésesnek tekintették a tényállás megfogalmazását is, ugyanis nem egyértelmű, hogy milyen cselekmények körét tagadja az elkövető.²⁷

4. A hazai jogalkalmazói gyakorlat

4.1. Az első ügy

A Fővárosi Főügyészség e tárgyban hozott határozai közül az első ügy tényállása szerint 2016-ban az elkövetővel készült riport alapján megjelent egy orosz nyelvű leirat egy internetes portálon. A magyar nyelvű fordítás szerint a cikkben az elkövető az 1956-os forradalommal kapcsolatban azt a kijelentést tette, hogy „ezek a nácik fegyverrel járták a házakat, keresték a kommunistákat, zsidókat. Ezek nem radikálisok, hanem a legvalódibb fasiszta.” Továbbá megjegyezte, hogy

a felkelés nem nyugati támogatás nélkül történt. Ausztriából Magyarországra a háború után menekülő nácikból álló diverzáns osztagokat dobáltak át. Hiszen a titkosított CIA-iratokban is szó volt az USA által a szocialista tábor országaiban előkészületben lévő RASZKOL műveletekről – a színes forradalom technológiájáról.

Továbbá az elkövető azt nyilatkozta, hogy „gőzerővel folyt a hidegháború, és az amerikaiak tulajdonképpen felfegyverezték ezeket a nácikat, akik aztán fegyverrel hazajöttek, és új ellenforradalmat akartak”.

A nyomozó hatóság a feljelentést elutasította.²⁸ Indokolásában az elkövetési magatartásokat elemezte: a tagadás a megtörtént események meg nem történtként való feltüntetését jelenti, a kétségbe vonás minden olyan tevékenység, amely valós történelmi esemény iránt kételyeket kíván ébreszteni, jelentéktelen színben való feltüntetésen akár sok millió ember halálát eredményező cselekmények bagatellizálását kell érteni, az igazolni törekvés pedig az elkövetést igyekszik elfogadhatóvá tenni. Álláspontja szerint az elkövető nem említette nyilatkozatában a

²⁵ Lásd 16/2013. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2013, 688., 701–704., Kovács Péter különvéleménye. Erre hívja fel a figyelmet Balogh Elemér és Pokol Béla is párhuzamos indokolásában.

²⁶ 4/2013. (II. 21.) AB határozat, ABH 2013, 128., 143.

²⁷ Lásd 16/2013. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2013, 688., 698–700., Bragyova András különvéleménye.

²⁸ Nkr. 1/A.

nemzetiszocialista vagy kommunista rendszerek bűneit. Kizárólag a forradalomhoz kapcsolódóan számolt be olyan, szerinte bekövetkezett eseményekről, amelyeket saját meggyőződése, nézőpontja szerint igyekezett megítélni és láttatni. Mindezek alapján a cselekmény nem bűncselekmény.

Az ügyészség a határozatot hatályon kívül helyezte és nyomozást rendelt el,²⁹ ugyanis álláspontja szerint fennállt a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) 333. §-ába ütköző bűncselekmény gyanúja, azonban később bűncselekmény hiányában megszüntette a nyomozást.³⁰

A vádhatóság indokolásában előadta, hogy a tényállás tartalma folytán és a sajátos bűnkapcsolati jellegre tekintettel szóba jöhetnek a Btk. XIII–XIV. fejezetében foglalt bűncselekmények is, azonban csak akkor lettek volna tényállásszerűek, ha az elkövetési magatartással tagadott bűncselekményeket a nemzetiszocialista vagy a kommunista rendszerek által és azok fennállása alatt követték el. Ennek fényében az elkövető által kifejtett cselekmény nem tényállásszerű, ugyanis nem elegendő általánosságban a hatalom erőszakos úton történő megszerzésével kapcsolatos kommunista bűnököt tagadni. Bűncselekménynek csak az olyan véleménynyilvánítás tekinthető, amely a diktatúrához kapcsolódó népirtásszerű vagy súlyukban ahhoz hasonló bűnök tényét tagadja, kétségbe vonja. Mivel a nyilatkozatban erre vonatkozó utalás nem hangzott el, nem történt bűncselekmény.³¹

4.2. A második ügy

Az elkövető ellen egy, az internetre feltöltött videó és egy internetes portálon megjelent cikk miatt érkezett feljelentés. A videó vonatkozásában a nyomozó hatóság megállapította, hogy a feltöltés időpontja 2008 júliusa volt, ezért – tekintettel a Btk. 2. §-ára (hiszen a tényállás 2010 áprilisában lépett hatályba) – az abban elhangzottak nem róhatók az elkövető terhére. A feljelentés azt állította, hogy a megjelölt cikkben az elkövető a „hazai zsidóságot” potenciális belső ellenségnek, kollaboránsnak és hazaárulónak tekintette, tagjainak kivégzése pedig jogszerű volt. A nyomozó hatóság utalt arra, hogy ez csak egy kiragadott részlet, ugyanis a feljelentő elmulasztotta idézni a cikk következő részét:

Természetesen nem állítja senki, hogy minden sajnálatos módon áldozatul esett zsidó szovjet kollaboráns lett volna, csupán annyi tény, hogy az abban az időben lebukott szovjettel rádiózók kivétel nélkül zsidók voltak. Ahogy persze azt sem állítja senki, hogy minden zsidó bolsevik lett volna, azt viszont nem lehet tagadni, hogy zsidók nélkül nem lett volna bolsevizmus.³²

A nyomozó hatóság álláspontja szerint a „sajnálatos módon” fordulat miatt nem értelmezhető másként az idézett szövegrész, mint úgy, hogy a szerző nem helyesli a zsidók megölését, hiszen azt sajnálatosnak tekinti, valamint kifejezésre juttatja, hogy véleménye szerint válogatás nélkül

²⁹ Nkr. 1/B.

³⁰ Nkr. 1/C.

³¹ Az ügyben panasz is érkezett, amelyet mint nem jogosulttól származót elutasítottak; nkr. 1/D.

³² Nkr. 2/A.

lövöldözték a Dunába a zsidókat, és ennek a tevékenységnek nem volt törvényes alapja, pusztán származás alapján történt. Ezzel nem menti a zsidók Dunába lövését, hanem éppen annak indokolatlanságát hangsúlyozza. Ennek alapján a cikk a zsidók Dunába lövésének megtörténtét nem tagadja, nem vonja kétségbe, hiszen épp annak megtörténte áll egy részletének középpontjában, valamint nem is tünteti fel jelentéktelen színben. Továbbá nem olvasható olyan megfogalmazás sem, amely alapján a külső szemlélő számára a Dunába lövés elfogadható színben tűnne fel, sőt éppenhogy sajnálatosnak nevezi a megtörtént eseményeket. Mindössze azt taglalja, hogy a zsidókat a Dunába lövő személyek milyen motiváció alapján cselekedhettek, nem pedig azt, hogy miért lehetne a tettük megbocsátható. Mindezek alapján a feljelentésben foglalt cselekmény nem bűncselekmény.

4.3. A harmadik ügy

A vádirati tényállás szerint a vádlott 2012 júniusában a „Horthy Miklós kormányzó becsületéért” címmel meghirdetett nyilvános demonstráción beszédet mondott a szervezők felkérésére. Beszéde során az összefüggő szövegkörnyezetből kiragadott idézeteket olvasott fel Kertész Imre *Sorstalanság* című művéből, amelyekkel azt kívánta bizonyítani, illetve igazolni, hogy nem volt holokauszt. Ezt követően a vádlott az általa a műből kiragadott idézetek konklúziójaként, 50–70 fős hallgatóság előtt, emelt hangon többször is kijelentette, hogy „Idézem Kertész Imrét: »Nem volt Holokauszt, ismétlem, nem volt Holokauszt!«” A vádlott beszámíthatósága a bűncselekmény elkövetésekor enyhén korlátozott volt ideológiai fanatizmusa miatt. Az ügyészség a vádlottat a Btk. 333. §-ába ütköző nemzetiszocialista és kommunista rendszer bűneinek nyilvános tagadásával vádolta.³³

Az első fokon eljáró bíróság a vádlott bűnösségét – a vádirattal egyezően – megállapította és három évre próbára bocsátotta.³⁴ A vádlott a tárgyalásról önhatalmúlag távozott, és nem kívánt részt venni sem a bizonyítási eljáráson, sem az ítélet kihirdetésén és indokolásán. Ennek következtében az elsőfokú bíróság a távollétében folytatta le az eljárást, mivel úgy ítélte meg, a vádlott a tanúsított magatartásával kifejezte, hogy a tárgyaláson nem kíván részt venni, így vele szemben a döntés meghozható. A bíróság indokolása szerint a Btk. 333. §-a alapján azt kellett vizsgálni, hogy az elkövető uszító magatartást tanúsított-e. Utalt a 16/2013. (VI. 20.) AB határozatban kifejtettekre, hogy a köznyugalom elleni bűncselekményeknél mindig nagy vitát vált ki, hogy mi a sértő, lealacsonyító kifejezés, vagyis hol mutat túl a kifejezés a szólásszabadságon. Idézte, hogy az alkotmánybírósági határozat szerint meg kell vizsgálni, hogy a vádlott kijelentése a nemzetiszocialista ideológiához és annak időszakához köthető-e, továbbá hogy a civilizált világ felfogása szerint a népiértáshoz hasonló súlyú-e, ezért hasonló megítélés alá eső történelmi bűn-e.

A bíróság rámutatott arra, hogy nem kizárólag a „holokauszt” szó kimondása vezetett a bűnösség megállapításához, hanem az, hogy a Horthy-megemlékezésen fel kívánta tüzelni a jelenlévőket, és ezzel uszító magatartást tanúsított. A bíróság szerint a jelen esetben a magatartást kell vizsgálni, nem pedig a tartalmat: az, hogy a vádlott nem egy irodalmi esten, hanem

³³ Nkr. 3/A.

³⁴ Nkr. 3/B.

egy Horthy-megemlékezésen kívánta olvasottságát megmutatni, egyértelműen arra utal, hogy a saját véleményét kívánta megfogalmazni egy mű mögé rejtve.

A büntetés kiszabásánál a bíróság arra a megállapításra jutott, hogy a jogalkotó szándéka a megbékélés támogatása mellett az uszítás megakadályozása volt, ebből kifolyólag nem lehet az a célja, hogy az elkövetőben még inkább elmélyítse a gyűlöletet vagy a haragot. Egy ideológiailag fanatikus személyt egy bírósági ítélet nem fog megváltoztatni, és a világlátását sem tudja a helyes irányba fordítani – kizárólag arra képes, hogy a büntetési nem helyes megválasztásával lecsendesíti a vádlottat, ezért alkalmazta a bíróság a próbára bocsátást.

A másodfokon eljáró törvényszék az elsőfokú bírósági határozatot eljárási hiba miatt hatályon kívül helyezte és új eljárásra utasította a bíróságot, ugyanis a határozat érdemi felülbírálatra alkalmatlan volt.³⁵ A bíróság a megismételt eljárásban is bűnösnek mondta ki a vádlottat a régi Btk. 269/C. §-ába ütköző nemzetiszocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása büntetében, amiért 300 óra közérdekű munkára ítélte.³⁶ A bíróság a Btk. 2 § (1) bekezdése alapján a bűncselekményt az elkövetés idején hatályba lévő Btk. alapján bírálta el, mert az elbíráláskor hatályban lévő új büntetőtörvény alkalmazásának feltételei – felmentés vagy alkalmazott joghátrány a közérdekű munka tekintetében – nem álltak fent.

A „nagy nyilvánosság” fordulat vizsgálata után a bíróság indokolásában előadta, hogy a „holokausz” a hitleri Németország nemzetiszocialista ideológiájában született, az általa és a vele szövetségre lépett államok által véghezvitt zsidó népirtás megnevezésére szolgáló, általánosan ismert történelmi szakkifejezés, és az általa jelölt bűncselekmények tagadása maga is bűncselekmény. A véleménynyilvánítási szabadsággal összefüggésben a bíróság az EJEB gyakorlatára támaszkodott és megállapította, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága nem korlátozható, a holokauszot tagadó kijelentések pedig nem élvezhetik a szólásszabadság védelmét, azok joggal való visszaélésnek minősülnek. Indokolásában kifejtette, hogy a véleményszabadság, az emberi méltósághoz való jog és a közösség tagjai méltóságának védelme érdekében történő, tényállás általi korlátozást az Alkotmánybíróság szükségesnek és arányosnak minősítette – utalva a 16/2013. (VI. 20.) AB határozatra –, következésképp a vádlott szólásszabadságra történő hivatkozása nem vezetett eredményre. A másodfokon eljáró törvényszék a közérdekű munka tartamát 180 órára mérsékelte, egyebekben helybenhagyta az ítéletet.³⁷

4.4. A negyedik ügy

Egy közéleti szereplő ellen egy online műsorban előadottak miatt tettek feljelentést. A beszélgetés során felmerült, hogy a német közéletben nagy felháborodást keltett egy gyermekkoros által előadott *Meine Oma fährt im Hühnerstall Motorrad* című szatirikus dal. Az elkövető az eredeti hírből azt a következtetést vonta le, hogy a németiség agressziójának új célpontja a saját nagyanyjuk, és azt mondta, hogy „nem bízhatod jobb népre, hogy kiirtson egy népet, mint a

³⁵ Nkr. 3/C. A másodfokú bíróság álláspontja szerint az elsőfokú bíróság úgy hozott bűnösséget megállapító ügydöntő határozatot a vádlott távollétében, hogy az ehhez szükséges büntetőeljárási törvény szerinti kivételes feltétel nem állt fenn. Vö. 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról 279. § (3) bekezdés.

³⁶ Nkr. 3/D.

³⁷ Nkr. 3/E.

németekre”. Ezzel összefüggésben nemzetiszocialista ideológiai vonatkozásban azt a kijelentést tette, hogy „nem lesz égetés, komposztálás lesz”. Ezt követően a beszélgetésben részt vevő másik személy azt mondta, hogy

nagy lehetőséget szalasztott el Európa a békésebb jövő felé vezető úton a németiség teljes likvidálásának elmaradásával akkor, amikor a II. világháborúban Berija – Ilja Ehrenburg uszító cikkeit nem követve – nem akart megöletni minden németet, amiért meg is érdemelte, hogy Zsukov később agyonlövete.

Ezután a beszélgető felek kitértek a magyarországi sváboknak a műsorban elhangzottakra adható esetleges reakciójára, és azt mondták, „ne keverjük össze a németországi svábot a magyarországi némettel, mert a kettő külön világ”. Erre azt a példát hozták fel, hogy „az egyik fehér bőrű, a másik nem”.³⁸

A nyomozó hatóság a feljelentést elutasító határozatában kifejtette, hogy a tényállás jogi tárgya a köznyugalom, és nem az érintett társadalmi csoportok méltósága. A bűncselekmény csak akkor tényállásszerű, ha a tagadott bűncselekményeket a nemzetiszocialista vagy a kommunista rendszer követte el – a második világháború alatt egymással szembenálló országok katonái által elkövetett különféle háborús bűncselekmények tagadása nem bűncselekmény. A nyomozó hatóság álláspontja szerint a beszélgetés során elhangzottak nem tartalmaztak általános értékítéletet a nemzetiszocialista ideológiáról, és azok kizárólag Lavrentyij Berija történelmi szerepéről alkotott vélemények tömör formában történő kinyilatkoztatásának tekinthetők, ugyanis az egész beszélgetés szatirikus jellegű volt, a beszélgető felek nem érveltek, nem fejtettek ki határozott álláspontot, csak véleményt közöltek.³⁹

4.5. Az ötödik ügy

A vádirati tényállás szerint a vádlott 2013 januárjában „Mi történhetett 1945. január 28-án Auschwitzban?” címmel publikált cikket egy internetes oldalon. A cikkben a vádlott a második világháborúban elkövetett zsidó népirtás tényét vitatta, a népirtást „holosztoriként”, „holokauszmitológiaiaként” és „holokauszmtítozként” említette, ezzel meg nem történt eseményként igyekezett beállítani azt. Vitatta a kivégzésekhez használt gázkamrák létezését, és azt írta, hogy

a holokauszt alaptételeit még a legtájékozottabb, legkritikusabb elmék sem merik kritikával illetni. Két okból. Az egyik az egzisztenciális félelem, hiszen mindenki pontosan tudja, hogy a kételkedőkre elbocsátás, sőt esetleg bírósági meghurcoltatás vár. A másik ok az évtizedek óta tartó, döbbenetes hatású agymosás, melynek nyomán sikerült lelkünk legmélyére eltüntetni azt a tévképzetet, hogy súlyos kegyeletsértést, sőt halottgyalázást követünk el, ha kételkedni merészelnünk a hivatalos holo-

³⁸ Nkr. 4/A.

³⁹ A nyomozó hatóság vizsgálta még a Btk. 332. §-ába ütköző közösség elleni uszítást is, amelyet szintén nem látott megvalósulni. A feljelentést e körben elutasító határozat illeszkedik az uszítás megítéléséről kialakult, a tényállást eredménybűncselekményként kezelő gyakorlathoz, ugyanis tényleges hatásvizsgálatot folytatott, amikor a műsorral összefüggésben kialakult nyugtalanságot vizsgálta. SZOMORA (23. lj.) 40.

kauzstörténetben. Ha az igazságot akarjuk megismerni, akkor előbb saját szellemeinket béklyóba verő belső kötelékektől kell végre megszabadulnunk.⁴⁰

A vádlott továbbá 2014 februárjában „Távol az igazságtól, avagy miért nem lehetséges a múlt őszinte feltárása?” címmel ismét cikket publikált. A vádlott a cikkben azt közölte, hogy

a zsidók deportálása, a német megszállás, a magyarság állítólagos bűnösségének kérdése körüli álvitának a történelmi valósághoz a legcsekélyebb köze nincsen. Az egész cirkusz a világhódító cionisták hatalmi céljait szolgálja. Sem a zsidók deportálása, illetve állítólagos iparszerű tömeges megsemmisítése miatt a felelősséget a németekre hárító, sem pedig a magyarság bűnösségét hangoztató álláspont nem felel meg a történelmi tényeknek.⁴¹

Részletesen tárgyalta, hogy „a magyarság felett uralmi helyzetbe jutott zsidóság” miképpen volt érdekelt „az ellenség győzelmében” a második világháborúban. Ezt követően kifejtette:

a kínos igazság, melynek kimondását mindenki úgy kerülgeti, mint a forró kását, a következő: a magyarság jelentős része kifejezetten felszabadulásként élte meg, hogy a német megszállást követően megszabadulhatott a hazánkat fojtogató zsidó befolyás alól. Erkölcsi szempontból ugyanis semmiféle különbség nincsen például aközött, hogy egy szövetséges pilóta – hazájának győzelme érdekében – polgári személyeket bombáz, illetve, hogy egy magyar katona vagy köztisztviselő – ugyancsak hazájának győzelme érdekében – részt vesz az ellenségessé nyilvánított népcsoport tagjainak deportálásában.⁴²

A vádlottat ez alapján az ügyészség kétrendbeli, a Btk. 333. §-ába ütköző nemzetiszocialista és kommunista rendszer bűneinek nyilvános tagadása büntetével vádolta, és indítványozta az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tételét, pártfogó felügyelet kirendelését, a vádlottnak a *Saul fia* című film megtekintésére és arra kötelezését, hogy legalább egy alkalommal látogasson el a Holokauszt Emlékközpontba és a látottakról írjon beszámolót.

Az első fokon eljáró bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki a vádirati minősítéssel egyezően, amiért tíz hónap szabadságvesztést szabott ki, végrehajtását két év próbaidőre felfüggesztve, és a vádlott pártfogó felügyeletét rendelte el.⁴³

A bíróság indokolásában az első cikkel összefüggésben előadta, hogy a „holokausztmitológia”, „holosztori” és „holokausztmitológia” kifejezéssel a szerző arra utalt, hogy a népirtás nem történt meg, továbbá tagadta a gázkamrák létezését. A másik vonatkozásában a bíróság arra az álláspontra jutott, hogy a szerző igazolni törekedett a második világháborúban elkövetett zsidó népirtás jogosságát, valamint párhuzamot vont a szövetségesek által elkövetett bombázások és a magyar katonák által az ellenségesnek kikiáltott népcsoport deportálásához nyújtott segítség között, hiszen szerinte mindkettő az elkövetők hazájának védelmét szolgálta.

⁴⁰ Nkr. 5/A.

⁴¹ Uo.

⁴² Uo.

⁴³ Nkr. 5/B.

Mindezek alapján kétséget kizáróan megállapítható volt, hogy a cikkek tagadták, kétségbe vonták vagy legalábbis jelentéktelen színben tüntették fel és igazolni törekedtek a nemzetiszocialista rendszer bűneit.

Az ügyészség a külön magatartási szabályok megállapításáért fellebbezett. A másodfokon eljáró törvényszék a vádlott halmazati büntetését 280 óra szellemi munkakörben végzendő közérdekű munkára enyhítette, továbbá a mellőzte a pártfogyó felügyelet elrendelésére vonatkozó rendelkezést.⁴⁴

4.6. A hatodik ügy

Az ügyészség vádat emelt az elkövetővel szemben a Btk. 333. §-ába ütköző, a nemzetiszocialista és a kommunista rendszer bűnei nyilvános tagadásának büntette miatt, és indítványozta, hogy a bíróság tárgyalás mellőzésével rójon ki rá pénzbüntetést, tekintettel arra, hogy a vádlott a bűncselekmény elkövetését beismerte. A tényállás szerint a vádlott önálló képviselőre jogosult vezető tisztségviselője volt egy könyvkiadó vállalatnak. Üzletvezetőként előzetes elolvasást követően ő döntött arról, hogy a társaság mit adjon ki és forgalmazzon. A könyvkiadó 2012-ben megjelentette egy svéd író *Egy üres zsák nem áll meg magában – az auschwitzi gázkamrákban történt megsemmisítés mítosza* című könyvét. Az író azt állította, hogy bár a zsidóságot, akár csak más nemzet fiait, súlyos megaláztatások, gyötrelmek érték, a Hitler vezette Németországnak nem volt célja az európai zsidók likvidálása. Továbbá megkérdőjelezte – erre utaló bizonyítékok hiányában – az emberölésre alkalmazott gázkamrák létezését, valamint az áldozatok számát is. A szerző a könyv hátoldalára írt ismertetője szerint

a megsemmisítésről szóló mítosz egy [...] üres zsák. Csak akiből hiányzik a belátás, annak tűnhet úgy, mintha lenne valami tartalma. De mindenkinek, aki a valóságos viszonyokról, más szóval a gázkamrákra vonatkozó tárgyi és dokumentáris bizonyítékokról, valamint a tanúbizonyosságokról ismereteket szerez, elkerülhetetlenül arra a következtetésre kell jutnia, hogy az ezekkel a rémítő gyilkos gépezetekkel kapcsolatos elképzelés minden valóságtartalmat nélkülöz.⁴⁵

A könyv elérhető volt a kiadó webshopjában, ahová a vádlott az alábbi könyvismertetőt írta:

A „gázkamrákban” történt tömeggyilkosságokról szóló mítosz, jobban mondva hazugság, pusztulárra van ítélve. Egyre több gondolkodó ember látja be, hogy valami büzlik a megsemmisítésről mondott történetben. Mert miféle történelmi igazság az, amelyet a kritikus hangok elleni büntetőtörvényekkel kell fenntartani? Csupán a hazugságnak van szüksége a kormány támogatására. Az igazság megáll egyenesen a saját erejéből.⁴⁶

⁴⁴ Nkr. 5/C.

⁴⁵ Nkr. 6/A.

⁴⁶ Uo.

A Pest Központi Kerületi Bíróság végzésében a vádlottal szemben a Btk. 333. §-a szerinti büntetett miatt 120 napi tétel pénzbüntetést szabott ki, amelynek egynapi tételét ezer forintban állapította meg.⁴⁷

4.7. A hetedik ügy

2013 novemberében két feljelentés érkezett egy mozgalom által meghirdetett és bejelentett tüntetés ellen, amelyet „Holokausztipar” címmel szerveztek. A tüntetésre szóló felhívást a honlapjukon hirdették, valamint a mozgalom honlapján megjelentették az „Ezért kell ott lenned: tüntetés a holokausztipar ellen” című cikket. A nyomozó hatóságok első körben kizárólag a tüntetés felhívását sérelmező feljelentést vizsgálták, amely alapján a feljelentéseket elutasították, mivel önmagában a „holokausztipar” kifejezés és a tüntetésre való felhívás nem tagadta, nem vonta kétségbe, nem tüntetette fel jelentéktelen színben a holokausztot, és nem is buzdított ilyen jellegű magatartásra, valamint a rendezvényen sem hangzott el hasonló jellegű felszólalás.⁴⁸ Az ügyészség azonban mindkét feljelentés vonatkozásában hatályon kívül helyezte a feljelentést elutasító határozatokat⁴⁹ – az indokolás szerint a tüntetéssel összefüggésben megjelent cikk felvetette a bűncselekmény gyanúját.

A cikk szerzője kifejtette, hogy a Kádár-rendszerben sem volt tilos a Szovjetuniót bírálni, ma azonban a szólásszabadságot korlátozzák. Álláspontja szerint

[b]ármely történelmi tény, esemény vitatható – ami természetes –, kivéve egyet. Lehet gyalázni Istent, támadni a családot, semmibe venni nemzetünk sorstragédiáit, örvendezni Trianonnak, kigúnyolni Krisztust. Bármilyen kétségbe vonható, csak a... tudják, mi nem. Mi nem vagyunk bűnös nép, és felelősek sem vagyunk a 70 éves, állítólagos bűnökért.⁵⁰

A cikk lényegi része az „állítólagos” kifejezés volt, ugyanis a szó használata egyértelművé tette, hogy a szerző szerint a holokauszt nem vagy nem úgy történt meg, ahogyan az általánosan ismert.

Az ügyeket egyesítették, majd az eljárást felfüggesztették,⁵¹ mert nem lehetett megállapítani, ki tette közzé a honlapon a cikket. Annyi bizonyos volt, hogy a weblapot amerikai szerverről, amerikai IP-címeikkel üzemeltették, de a honlap üzemeltetőjének kiléte nem volt megállapítható. Végül az eljárást – a bűncselekmény elévülése miatt – megszüntették.⁵²

4.8. A nyolcadik ügy

A feljelentés szerint 2017 márciusában beszámoló jelent meg a médiában, és a csatolt fotón az elkövető a *Mein Kampf* több mint száz példányát helyezte el egy pesti pince előtt. A feljelentő

⁴⁷ Nkr. 6/B.

⁴⁸ Nkr. 7/A; nkr. 7/C.

⁴⁹ Nkr. 7/B; nkr. 7/D.

⁵⁰ Nkr. 2013/3.

⁵¹ Nkr. 7/E.

⁵² Nkr. 7/F.

álláspontja szerint Hitler művének történelmi kritika nélküli kiadása és terjesztése a náciizmus ideológiájával való azonosulás, ezáltal a népirtás jogosnak tekintése, ami sérti a holokauszt áldozatainak alkotmányos jogát. A nyomozó hatóság a feljelentést bűncselekmény hiányában elutasította.⁵³ Indokolásában rögzítette, hogy a *Mein Kampf* kiadása és terjesztése nem fedi le a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bünei nyilvános tagadásának elkövetési magatartását.⁵⁴

5. A hazai joggyakorlat értékelése

5.1. A védett jogi tárgy és a büntetőjogi legitimitás indoka

A vizsgált bűncselekmény elsődleges jogi tárgya – tekintettel arra, hogy a jogalkotó a köznyugalom elleni bűncselekmények fejezetében helyezte el – a köznyugalom.⁵⁵ Az Alkotmánybíróság a 16/2013. (VI. 20.) AB határozatban a köznyugalom mellett védett jogi tárgyként jelölte meg a közösségek méltóságát is, amivel arra az állápontra helyezkedett, hogy a közösség elleni uszításhoz képest vannak speciális esetek, amelyeknél a vélemény szabadság védelme kisebb, mint az uszításnál.⁵⁶ Az általunk elemezett ügyekben egy alkalommal történt utalás a jogi tárgyra és a kollektív méltóságra: a negyedik ügyben a nyomozó hatóság megállapította, hogy a bűncselekmény jogi tárgya a köznyugalom, és nem az érintett társadalmi csoportok méltósága.

A közösségek méltóságának kérdése régóta foglalkoztatja a jogtudományt, és igen vitatott, hogy van-e (lehet-e) a közösségnek mint entitásnak méltósága.⁵⁷ Ez azért is fontos, mert mind a magyar, mind a külföldi szakirodalomban található olyan álláspont, amely megkérdőjelezi a köznyugalom jogi tárgyként való elfogadását. Hazai viszonylatban Hornyák Szabolcs mutatta ki, hogy a köznyugalom pozitív érzelmi, hangulati definíció, amely nem fér össze a büntetőjog *ultima ratio* elvével, ezért nem tekinthető jogi tárgynak.⁵⁸ Külföldi példaként Claus Roxin nézete hozható, aki azt vizsgálta, hogy mi nem lehet jogi tárgy (negatív meghatározás), és külön nevesítette a köznyugalmat. Álláspontja szerint az a tény, hogy egyesek felháborodnak a kritikus kijelentéseken, a köznyugalom szempontjából nem indokolja a büntetőjogi felelősséget, mivel azok az alapvető jogoknak más jogág általi védelme hatálya alá tartoznak.⁵⁹ Ebből kifolyólag található eltérő álláspontok arra vonatkozóan, hogy a holokauszttagadást büntetendő német szabályozásnak (*Auschwitz-Lüge*), amely a magyar jogalkotó

⁵³ Nkr. 8/A.

⁵⁴ Szintén vizsgálta a nyomozó hatóság a közösség elleni uszítás tényállását, amelyet a negyedik ügyben bemutatott jogesethez hasonlóan (4.4.) eredménybűncselekményként kezelt, ugyanis az uszítás elkövetési magatartásának reális veszélyhelyzetet kell létrehoznia, ami a jelen esetben nem valósult meg.

⁵⁵ MEZŐLAKI Erik: XXXII. fejezet. A köznyugalom elleni bűncselekmények. In KARSAI Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, CompLex, 2013, 691–711.

⁵⁶ KOLTAY i. m. (9. lj.) 135.

⁵⁷ Lásd KOLTAY András: A közösségek méltóságának védelme. *Iustum Aequum Salutare*, 2005/1., 147–169.; BÁRÁNDY i. m. (3. lj.) 29.

⁵⁸ HORNYÁK Szabolcs: *A köznyugalom elleni bűncselekmények*. Doktori értekezés, Pécs, PTE, 2009, 82.

⁵⁹ CLAUDIUS ROXIN: *Strafrecht Allgemeiner Teil I*. München, C. H. Beck, 2006 (4. kiadás), 28–29.

számára is mintaként szolgált, mi is a védendő értéke: a közbéke, a „politikai klímamérgezés” megakadályozása vagy az egyéni méltóság.⁶⁰

A magyar szakirodalomban Hornyák jutott arra következtetésre, hogy a bűncselekmény jogi tárgya az emberi méltóság.⁶¹ Fontos megjegyezni, hogy ezt a megállapítást a holokauszt nyilvános tagadása deliktumnál tette, ahol tényállási szinten volt szabályozva az emberi méltóság megsértése – ez a mostani tényállásról nem mondható el. A jelenlegi álláspont az, hogy a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása a náciizmus és a kommunizmus áldozatai emberi méltóságának, kegyeleti jogainak nagy nyilvánosság előtti megsértésén keresztül veszélyezteti a köznyugalmat.⁶² Tehát a szekunder védendő érték hat ki a primer értékre (a köznyugalomra). Ez a kollektív méltóságvédelemmel is magyarázható, hiszen már az Alkotmánybíróság érvelésében is megjelenik a közösségek méltósága.

Az Alaptörvény negyedik módosításának jelentősége az, hogy a közösségek méltósága a véleményszabdaság nevesített korlátjává vált,⁶³ ami nem hagy kétséget afelől, hogy a jogalkotó a kollektív méltóságot elválasztotta az egyénitől.⁶⁴ Mindez azért hangsúlyozandó, mert a jogtárgy a jogalkotó számára mérce, a jogalkalmazásban pedig az értelmezés vezérfonala.⁶⁵ Az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdése egyfelől büntetőjogi korlát, amely a mérce meghatározásában játszik szerepet, másfelől legitimációs rendelkezés, amely a szankcionálás alapja.⁶⁶ Az a nézet, amely szerint a Btk.-ban nincs szükség ilyen típusú bűncselekmény meghatározására, a fenti érvelés és a nemzetközi kötelezettségek fényében meghaladottá vált.

Megjegyzést érdemel a nemzetközi kötelezettségeknél, hogy a 2008/913/IB kerethatározat azt írta elő a tagállamoknak, hogy olyan magatartásokat rendeljenek büntetni (igazolni törekvés, tagadás, jelentéktelen színben való feltüntetés), amelyek valamely csoport vagy annak tagja elleni erőszakra vagy gyűlöletre uszításra alkalmasak, de a tagállamok dönthetnek úgy is, hogy azokat a cselekményeket szankcionálják, amelyek a közrend megzavarására alkalmasak.⁶⁷ A tagadás tényállásának kodifikálása előtt az ilyen cselekmények közösség elleni uszításnak minősültek. Ebből következik, hogy ha az uszítás tényállás azonosításának kialakult, értelmezési nehézségek nélküli, egységes gyakorlata lett volna (ehhez lásd 5.5. pont), akkor a Btk. 333. §-ában foglalt bűncselekmény kodifikálására – a nemzetközi kötelezettségek miatt – nem lett volna szükség.⁶⁸ A magyar jogalkotó azonban másként döntött, ezáltal a tényállásnak szimbolikus jelentősége is van, ugyanis – ahogyan a német szövetségi alkotmánybíróság is

⁶⁰ Jürgen SCHÄFER – Stephan ANSTÖTZ: 130. §. In Jürgen SCHÄFER – Stephan ANSTÖTZ (szerk.): *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch*. München. C. H. Beck, 2021 (4. kiadás), Rn. 5.

⁶¹ HORNYÁK i. m. (58. lj.) 148.

⁶² MEZŐLAKI i. m. (55. lj.) 792.

⁶³ Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdés.

⁶⁴ BOTOS Mihály Bálint: A közösség elleni uszítás jogi tárgyáról. *Iustum Aequum Salutare*, 2022/4., 27–41.

⁶⁵ Matthias KRÜGER: *Die Entmaterialisierungstendenz beim Rechtsgutsbegriff*. Berlin, Duncker & Humblot, 2000, <https://doi.org/10.3790/978-3-428-50163-2>, 103.

⁶⁶ SZOMORA Zsolt: Dogmatikai és alkotmányjogi megjegyzések a gyűlölet-bűncselekmények büntetőjogi szabályozásához. *Belügyi Szemle*, 2013/12., <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.12.v61.i2013.pp36-51>, 49.

⁶⁷ 2008/913/IB kerethatározat (5. lj.) I. cikk (1) bekezdés c) pont, valamint (2) bekezdés.

⁶⁸ Ehhez elegendő lett volna korábban módosítani a közösség elleni uszítás tényállását úgy, hogy a tagállamok a kerethatározatnak megfelelően a gyűlöletre uszításon kívül az erőszakra uszítást is büntessék. A magyar jogalkotó a közösség elleni uszítás tényállását 2016-ban módosította, kiegészítve a bűncselekményt az erőszakra uszítással.

megállapította – minden büntetőjogi norma „az általa büntetett magartás társadalmi-etikai értékítéletét tartalmazza”.⁶⁹

5.2. A nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek és az általuk elkövetett bűnök értékelése

Az EJEB gyakorlatából az a kép rajzolódik ki, hogy a testület differenciál az alkalmazandó mércék között akkor, amikor a szólás a holokausztra vagy más diktatórikus rendszer által elkövetett bűnre vonatkozik. Míg a holokausztot érintő nyilatkozatok szinte kivétel nélkül joggal való visszaélésnek minősülnek, addig az EJEB más népirtást tagadó nyilatkozatnál a becület csorbítására alkalmas kifejezések használata terén kidolgozotthoz hasonló, több mérlegelési szempontot tartalmazó rendszert alkalmaz. Ez abból is adódik, hogy az EJEB gyakorlata a holokausztagadó nyilatkozatokat automatikusan kizárta a véleményszabadság védelmi köréből. Az Alkotmánybíróság ezt a differenciálást nem vette át, ami a bírósági joggyakorlatban is visszatükröződik.⁷⁰ Az Alkotmánybíróság már a véleményszabadság alkotmányos kereteit vizsgáló alaphatározatában is kifejtette,⁷¹ hogy a szólásszabadság mindenfajta közlésre kiterjed, a tartalom szerinti korlátozás alkotmányosan nem megengedett.⁷² Egyetlen ügyben, a negyedikben fordult elő, hogy a bíróság kifejezetten az EJEB gyakorlatára hivatkozva joggal való visszaélésnek minősítette a vádlott holokausztra vonatkozó szólását, és mindenféle mérlegelés nélkül elutasította a véleménynyilvánítási szabadságra vonatkozó védekezést. Álláspontunk szerint a döntés végső soron helyes volt, azonban szükséges megjegyezni, hogy a szigorú tartalomkorlátozás elvét követő, a szólást a véleménynyilvánítási szabadság védelmi köréből automatikusan kizáró felfogást nem szerencsés implementálni, ugyanis az EJEB mércéje még nem kiforrott, valamint – ahogy arra már utaltunk – a magyar alkotmánybírósági gyakorlat is a tartalomsemlegesség elvét követi. Ebből az következik, hogy az alapjogi mérlegelés sohasem hagyható figyelmen kívül.

A bemutatott ügyekben kétszer (az első és a negyedik ügyben) a kommunista, hat alkalommal a nemzetiszocialista rendszer bűneinek nyilvános tagadása merült fel. Két ügyben (az elsőben és a harmadikban) történt utalás az alkotmánybírósági határozatra, annak is arra a részére, amely a gyakorlat számára értelmezési orientációt tartalmazott: a kifejezés a nemzetiszocializmus vagy kommunizmus időszakához köthető-e, és a népirtáshoz hasonló súlyú történelmi bűnről van-e szó. A gyakorlatban a nemzetiszocialista vagy a kommunista rendszerek, illetve azok időszaka értelmezése nem okozott gondot, hiszen ezek történelmileg jól körülha-

⁶⁹ BVerfGE 96, 245 (249).

⁷⁰ Az EBH2017. B.11. *ratio decidendi*je szerint „az Alaptörvényben [Nemzeti Hitvallás U) cikk] deklaráltakra, valamint a Btk. 333. §-ában kodifikált törvényi tényállásra figyelemmel a fasizmus és a kommunizmus mint diktatórikus hatalomgyakorlási formák, illetve eszmerendszerek között a büntető jogalkalmazás során különbséget tenni nem indokolt”.

⁷¹ 30/1992. (V. 26.) AB határozat, ABH 1992, 167.

⁷² GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: 30/1992. (V. 26.) AB határozat – gyűlöletbeszéd. In GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – ZAKARIÁS Kinga (szerk.): *Az alkotmánybírósági gyakorlat. Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020 I.* Budapest, HVG-ORAC, 2021, 209.

tároltak.⁷³ Fontos kitétel, hogy az ilyen rendszerek „által” valósuljanak meg az említett cselekmények. Az első ügyben az elkövető szólása az 1956-os forradalomra és a forradalmárookra vonatkozott, amely cselekmény értelemszerűen a kommunista rendszerben valósult meg, azonban épp ellene. Ezért az ilyen, az 56-os forradalmárok tevékenységére vonatkozó szólások eleve kívül esnek a bűncselekmény körén, ugyanis nem a kommunista rendszer által elkövetettek. Ennek fényében elfogadható a nyomozó hatóság eljárást megszüntető döntése, amely a népirtáshoz hasonló súlyú cselekményekre hivatkozva nem látta megvalósulni a tényállást.

A másik fontos kitétel, amelynek értelmezése bizonytalanságokat vetett fel, hogy mely cselekmények tagadása tényállásszerű.⁷⁴ Ez abból adódott, hogy az Alkotmánybíróság a 16/2013. (VI. 20.) AB határozatban igen tágan határozta meg e cselekmények körét, mivel a jogalkalmazóknak azt kell vizsgálniuk, hogy „a civilizált világ felfogása szerint – a népirtáshoz hasonló súlyú, és ezért hasonló megítélés alá eső történelmi bűnről van-e szó”.⁷⁵ Ez a tág értelmezés néhol a gyakorlatban is visszatükröződik, ugyanis az első ügyben a nyomozó hatóság álláspontja szerint e cselekményeknél a Btk. XIII. fejezetében (emberiség elleni bűncselekmények) és a XIV. fejezetében (háborús bűncselekmények) elhelyezett bűncselekmények tagadása is szóba jöhet.

Ez a tág, kiterjesztő értelmezés a tényállás hatókörén kívül eső cselekmény kriminalizálásához vezet, ami álláspontunk szerint felveti a *nullum crimen sine lege* elvének sérelmét: a tényállásból és a szabályozási környezetből következően ez az értelmezési eredmény nem olvasható ki a tényállásból. A Btk. 333. §-ának megfogalmazásából kitűnik, hogy az elkövetési magatartások a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek által elkövetett népirtásra vagy más emberiség elleni cselekményekre vonatkoznak. A törvénykönyv szövege egyértelműen utal a népirtás bűncselekményére, és azt az emberiség elleni bűncselekmények fejezetében első helyen rendeli büntetni. A „vagy más emberiség elleni cselekmények” fordulat az *argumentum a similitudine* alapján a fejezetben kizárólag a népirtást követően elhelyezett cselekményekre vonatkozik. A „cselekmények” fordulatnak pedig ebben az összefüggésben nem adható más jelentés, mint bűncselekmény. Ennek alapján a Btk. XIV. fejezetében megjelölt tényállások tagadása nem bűncselekmény.

Így messzemenőig egyetértünk a negyedik ügy nyomozó hatóság általi indokolásával, amely szerint nem sorolhatók e körbe a második világháborús cselekmények során egymással szembenálló országok katonái által elkövetett bűncselekmények; ezek különféle háborús bűncselekményeket valósíthatnak meg, és azok tagadása nem bűncselekmény. Ez abból is következik, hogy ha kilépünk a Btk. rendszeréből, és az értelmezésbe bele vesszük az Alaptörvény U) cikkét, valamint a cikk alapján megalkotott külön törvényt,⁷⁶ akkor vertikális rendszertani

⁷³ MEZŐLAKI i. m. (55. lj.) 792.

⁷⁴ Például Bragyova András a 16/2013. (VI. 20.) AB határozathoz csatolt különvéleményében is ennek adott hangot, ABH 2013, 688., 698–700. Lásd továbbá BÁRÁNDY Gergely: A nemzetiszocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, avagy a holokauszt tagadása? In BELOVICVS Ervin – TAMÁSI Erzsébet – VARGA Zoltán (szerk.): *Örökség és büntetőjog. Emlékkönyv Békés Imre tiszteletére*. Budapest, PPKE JÁK, 2011, 102–103.

⁷⁵ 16/2013. (VI. 20.) AB határozat, ABH 2013, 688., 691.

⁷⁶ 2011. évi CCX. törvény az emberiség elleni bűncselekmények büntetendőségéről és elvülésének kizárásáról, valamint a kommunista diktatúrában elkövetett egyes bűncselekmények üldözéséről.

értelmezéssel arra az eredményre kell jutnunk,⁷⁷ hogy e cselekmények jelentéstartalma egyértelmű, mivel a Btk.-n kívül is egzaktan meghatározottak.⁷⁸ Szintén pontosan körülírt cselekmények a Btk. XIII. fejezetében található bűncselekmények, amelyek kivétel nélkül tömeges cselekményekre (például holokauszt) vonatkoznak. Így egy személy kommunista rendszer általi likvidálásának tagadása nem bűncselekmény (negyedik ügy), ugyanis a 2011. évi CCX. törvény is különválasztja az emberiség elleni bűncselekményeket a kommunista bűncselekményektől úgy, ahogyan a Btk. is az emberiség elleni bűncselekményeket a háborús bűncselekményektől.

Mindezek alapján a Btk. 333. §-ában rögzített tényállás elkövetési magatartásai kizárólag a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek által elkövetett népiirtásra, emberiség elleni bűncselekményre, valamint az apartheidre vonatkozhatnak.⁷⁹ Megjegyzendő, hogy az e rendszerek által elkövetett bűnök konkrét minősítése a Btk. 333. §-a tekintetében irreleváns, ugyanis az elkövetőnek nem a bűnt, a minősítést kell tagadnia, hanem a tényét. A minősítésről lehet vita, azonban a tényhez elegendő a széles körű történelmi konszenzus arról, hogy a cselekmény megtörtént.

5.3. A propagálási szándék és a tényállás elkövetési magatartásai

Az elkövetési magatartások értelmezésénél elsőként szükséges visszautalnunk arra, hogy az alkotmánybírói határozathoz csatolt külön- és párhuzamos véleményekben azt rótták fel a többségi döntésnek, hogy nem fogalmazta meg alkotmányos követelményként azt, hogy az elkövetési magatartásokat az adott ideológiával azonosulva, végső soron annak rehabilitálását célozva kell kifejezni. Ez az ún. propagálási szándék (amely eshetőleges és célzatos is lehet) az önkényuralmi jelkép használatánál (lásd Btk. 335. §) jelenik meg az Alkotmánybíróság és az EJEB gyakorlatában.⁸⁰ Véleményünk szerint ennek kimondása szükségtelen, ugyanis ez a tényállás elkövetési magatartásainak egyértelmű megszövegezéséből magától következik. Ahogy az előző pontban utaltunk rá, a tényállás a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek által elkövetett cselekmények *tényének* tagadását, kétségbe vonását, jelentéktelen színben való feltüntetését és igazolni törekvését rendeli büntetni. Ha pedig ez a *tény* a nemzetiszocialista vagy a kommunista rendszerek által elkövetett bűntettre vonatkozik, akkor ennek a ténynek a nagy nyilvánosság előtti tagadása – ami szintén tényállási elem – implicite magában foglalja azt, hogy az elkövető ezt az ideológiát elfogadva, azzal azonosulva követi el a cselekményét. Ugyanis a holokauszt tényét csak az tudja nagy nyilvánosság előtt tagadni, aki az eszmerendszert elfogadva azt szeretné, hogy a saját álláspontját mások is megismerjék, így az adott ideológia népszerűsítve lesz.

⁷⁷ Vertikális rendszertani értelmezésnél a büntetőjogszabályt a büntetőjogrendszer és az egész jogrendszer keretében vizsgáljuk, tehát más jogszabályokat is bevonunk az értelmezésbe. NAGY Ferenc: *Anyagi büntetőjog. Alapvetések és a bűncselekmény tana.* Szeged, Lurisperitus, 2020, 118.

⁷⁸ Lásd például 2011. évi CCX. törvény 1. melléklet.

⁷⁹ A Btk. 145. §-a tettesi minőséget terjeszti ki (előjáró vagy hivatali vezető felelőssége).

⁸⁰ 4/2013. (II. 21.) AB határozat, ABH 2013, 188–211.; például Vajnai v. Hungary, no. 33629/06, 2008. július 8-i ítélet; Fratanoló v. Hungary, no. 29459/10, 2011. november 3-i ítélet.

A gyakorlatban az elkövetési magatartások értelmezésében anomália nem figyelhető meg. A legtöbbször előforduló elkövetési magatartás a tagadás volt, ahol fontos hangsúlyozni, hogy tagadni csak azt lehet, ami valós, tehát azoknak a történelmi eseményeknek a tagadása, amelyek részletei még tudományosan vitatottak, nem képeznek bűncselekményt. Azonban a hatóságok sok esetben nem differenciáltak az elkövetési magatartások között, hiszen az indokolásukban a Btk. 333. §-ában foglalt valamennyi elkövetési magatartási fordulatot feltüntették. Ennek egyik oka az, hogy az elkövetési magatartások bizonyos kifejezések használata esetén korrelálnak. Erre példaként hozhatók az ötödik ügyben használt kifejezések: a „holokausztmitológia” és a „holosztori”. Nyelvtani értelmezéssel egyértelműen megállapítható, hogy ebben az esetben az elkövető tagadta a tömeges népirtás megtörténtét, és e kifejezések használatával az egész történelmi eseményt is jelentéktelen színben tüntette fel.

5.4. Az inkriminált kijelentés kontextusa

A tényállás erőteljesen korlátozza a véleménynyilvánítási szabadságot, ezért hangsúlyozandó, hogy az alaptörvény-konformitás érdekében nem hagyható figyelmen kívül az alapjogi mérlegelés, aminek már a tényállás értékelésénél érvényesülnie kell, ugyanis elsőként azt kell meghatározni, hogy a szólás tényállítás vagy vélemény (értékképlet).⁸¹ Ehhez fontos szempont, hogy az elkövető kijelentését nem lehet kiragadni a szöveggörnyezetből, azt teljes kontextusában kell vizsgálni, ugyanis ez a biztosíték a véleménynyilvánítási szabadság indokolatlan korlátozásának kizárására. A vizsgált határozatokról elmondható, hogy ezt a követelményt az eljáró hatóságok érvényre juttatták, szöveggörnyezetből kiragadott kifejezés vizsgálatára nem került sor. Ezt támasztja alá a második ügyben az, hogy a nyomozó hatóság utalt arra, hogy a sérelmezett kijelentés csak a cikk egy kiragadott eleme volt, és a feljelentő elmulasztotta idézni a cikk következő részét. Végül a teljes szöveggörnyezetet elemezve jutott arra a – helyes – döntésre, hogy a feljelentést el kell utasítani. Ez azért is hangsúlyozandó, mert csak az inkriminált megnyilvánulás teljes kontextusát vizsgálva lehet állást foglalni arról, hogy a szólás tényállásnak vagy értékképletnek minősül-e. Az adott bűncselekménynél ennek azért van jelentősége, mert tényállítást csak ténnyel lehet cáfolni, véleménnyel nem, az nem tényállásszerű.⁸²

A tényállítás és az értékképlet elhatárolása az egyik legnehezebb feladat, amelynek büntetőjogi – és alkotmánybírói⁸³ – gyakorlata a rágalmazási és a becsületsértési eljárásokból eredtethető.⁸⁴ A kommunikációs alapjoggal összefüggésben kialakultak azok a mérlegelési

⁸¹ SCHÄFER–ANSTÖTZ i. m. (60. lj.) Rn. 110.

⁸² Megjegyezzük, a tényállás legitimitációját is erősíti, hogy kizárólag a valótlán tényállítás tényállásszerű. A gyakorlatban az elhatárolásnak azért van jelentősége, mert eltérő az alkotmányos védelem a tényállításnál és az értékkéletnél – ez utóbbinál a szólásszabadság magasabb oltalma érvényesül. Ebben az összefüggésben a valótlán tényállítás élvezi a legkevésbé a szólásszabadság védelmét. Vö. SZOMORA Zsolt: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat – közszereplők büntetőjogi becsületvédelme. In GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – ZAKARIÁS Kinga (szerk.): *Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020 II.* Budapest, HVG-ORAC, 2021, 338–342.

⁸³ 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, ABH 2014, 588–600.

⁸⁴ A bizonytalan elhatárolási gyakorlathoz lásd BÁRÁNYOS Bernadett: Tények és értékkéletek a rágalmazási eljárásokban. In POLT Péter et al. (szerk.): *Ünnepi kötet Györgyi Kálmán 75. születésnapja alkalmából.* Budapest, ELTE Eötvös, 2016, 19–33.

szempontok, amelyek vizsgálata elengedhetetlen a helyes minősítéshez, ugyanis a szólás valódi jelentéstartalmát nem a kijelentést tevő szubjektív szándéka és nem is az érintettnek a megnyilvánuláshoz kapcsolódó szubjektív viszonyulása határozza meg, hanem az „elfogulatlan és megértő közönség”, amely a mindenkori társadalom objektív mércéje.⁸⁵ Az objektív jelentést pedig a megnyilatkozás kontextusai és körülményei határozzák meg. Ezáltal a Btk. 333. §-ában foglalt bűncselekménynél is figyelembe kell venni a közlés tárgyát és aktualitását, a közzététel módját és körülményeit, a médium típusát, a címzetteket, valamint a válaszreakciókat.⁸⁶

Sok esetben problémát okoz az ún. tényalapú értékítélet, amelynél a tényállítás kritika részeként hangzik el, vagyis a tényállítást átszővi az értékítélet, így az összességében is értékítéletnek minősül.⁸⁷ Ennek jelentősége abban áll, hogy az ilyen kijelentések nem tényállásszerűek. Az ötödik ügyben az inkriminált megnyilvánulásokat („holosztori”, „holokausztmitológia”, „holokausztmitosz”) első olvasatra tényalapú értékítéletnek is minősíthetnénk, azonban valójában a rágalmozás tényállásánál (Btk. 226. §) tényre közvetlenül utaló kifejezések használataként értékelhetjük, ami az egész ténykörre utal, ezért azok valójában tényközlések, amelyek végső soron meg nem történtként állították be a holokausztot.

5.5. Az uszító magatartás vizsgálata

Nem hagyható figyelmen kívül a harmadik ügy bírósági indokolása sem, amely szerint a Btk. 333. §-a alapján azt kellett megvizsgálni, hogy az elkövető uszító magatartást tanúsított-e. Ezzel tulajdonképpen a közösség elleni uszítás mércéjét alkalmazta, ami félreviheti a jogalkalmazást. A közösség elleni uszítás tényállása a gyakorlatban az egyik legtöbb értelmezési – és ebből kifolyólag alkalmazási – nehézséget okozó deliktum, ami az elkövetési magatartás megfogalmazásából adódik („gyűlöltre” vagy „erőszakra” uszítás), ugyanis a judikatúra az absztrakt veszélyeztető tényállást eredménybűncselekményként kezeli.⁸⁸ Bár az arányosságot vizsgálva juthatunk olyan következtetésre, hogy az uszítás mércéjét a Btk. 333. §-ánál is lehet alkalmazni, hiszen a két bűncselekmény büntetési tétele megegyezik, itt is megjegyzendő, hogy a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása tényállás pontosan körülírt elkövetési magatartásokkal rendelkezik, így nem okoznak értelmezési nehézségeket, szemben az uszítással, amelyet csak alapjogi értelmezéssel lehet tartalommal megtölteni.

⁸⁵ SCHÄFER–ANSTÖTZ i. m. (60. lj.) Rn. 110.

⁸⁶ Vö. 13/2014. (IV. 18.) AB határozat, ABH 2014, 588., 595.

⁸⁷ SZOMORA i. m. (23. lj.) 85.

⁸⁸ Uo. 39–42. Az értelmezési nehézség abból is adódik, hogy az Alkotmánybíróság az uszítást vizsgáló határozatában a nyilvánvaló és közvetlen veszély (*clear and present danger*) doktrínára hivatkozott, ami nem fér össze a tényállás dogmatikai karakterével. A doktrína jogtudományi értelmezésénél Koltay három csoportba osztja az értelmező álláspontok képviselőit: az elsőbe azok tartoznak, akik nyilvánvaló és közvetlen veszélyt, a másodikba azok, akik valamilyen (reális, valós, tényleges) veszélyhelyzetet követelnek meg, a harmadikba pedig azok, akik mindenféle veszélyhelyzeti követelményt elutasítanak, mert nem tartozik a tényálláshoz (tradicionalista büntetőjogi álláspont). KOLTAY András: A rémhírtérjesztés büntethetőségének alkotmányosságáról. In *Medias Res*, 2020/2., 326–327. A joggyakorlat bemutatását lásd VASKUTI András: A közösség elleni izgatás bírói gyakorlata. In LIGETI Katalin (szerk.): *Wiener A. Imre 70. születésnapjára*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 2005, 185–205.; ZENTAI Ágnes: Véleményszabadságtól a Molotov-koktélokig, avagy a „*clear and present danger*” és az önrendelkezési jog szomorú története. *Rendészeti Szemle*, 2010/2., 42–63.

Ahogy a nyolcadik ügyben is kifejtette a nyomozó hatóság, a *Mein Kampf* kiadása és terjesztése azért nem minősülhet igazolni törekvésnek, mert ahhoz közvetlen és ráutalóbb, konkrétabb magatartás szükséges (másrészt ez a könyv a fasizmus ideológiai alapja, nem pedig a nemzetiszocialista rendszer által elkövetett bűn). Az uszításnál a (lehetséges restriktív) mércét pontosan amiatt kell meghatározni, hogy indokolatlanul ne korlátozzuk a véleménynyilvánítási szabadságot, valamint ne túlzottan tágan határozzuk meg a büntethetőség körét.⁸⁹ Ilyen problémával állásponturnk szerint a Btk. 333. §-ánál nem szembesülünk.

6. Zárszó

Az általunk vizsgált, a köznyugalom elleni bűncselekmények fejezetében elhelyezett tényállásnál jelentős, kirívó jogalkalmazási probléma nem fedezhető fel, nem úgy, mint például a rémhírterjesztés⁹⁰ vagy a közösség elleni uszítás tényállásánál. Mindez abból is adódik, hogy a Btk. 333. §-ában szabályozott tényállás egzaktan meg van határozva, ezért nem okoz különösebb értelmezési nehézségeket. A gyakorlatban egy esetben merült fel, hogy a tagadás a Btk. XIV. fejezetében elhelyezett bűncselekményekkel összefüggésben is megvalósulhat, mégis hangsúlyozandó, hogy ez a kiterjesztő értelmezés – a *nullum crimen sine lege* elve miatt – nem fogadható el.

7. Eljárástörténet

Ügyek	A	B	C	D	E	F
Első ügy	feljelentést elutasító határozat (2016)	feljelentést elutasító határozatot hatályon kívül helyező és nyomozást elrendelő ügyészségi határozat (2016)	nyomozást megszüntető ügyészségi határozat (2016)	panaszt elutasító ügyészségi határozat (2016)	–	–

⁸⁹ Az uszításnál a büntethetőség lejjebb szállításhoz a jogalkalmazási gyakorlatnak be kell vonnia az értelmezésbe az Alaptörvény IX. cikk (4) és (5) bekezdését – az uszításnál az (5) bekezdést büntetőjogi korlátként fogjuk fel, úgy, mint a rágalalmazásnál és a becsületsértésnél a (4) bekezdést. A véleménynyilvánítási szabadságot korlátozó, a köznyugalom elleni cselekmények büntethetőségének alkotmányos alapjait éppen a nemzetiszocialista és a kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadását vizsgáló alkotmánybírósi határozat fektette le, amikor a korlátozhatóság elfogadásánál hivatkozott az Alaptörvény IX. cikk (5) bekezdésére.

⁹⁰ Ehhez lásd BOTOS Mihály Bálint: Joggyakorlati helyzetkép a rémhírterjesztés tényállásáról. Egy szimbolikus büntetőjogi tényállás gyakorlati alkalmazhatatlansága. *In Medias Res*, 2023/1., <https://doi.org/10.59851/imr.12.1.9>, 169–185.

Ügyek	A	B	C	D	E	F
Második ügy	nyomozást megszüntető határozat (2013)	nyomozást megszüntető határozat – jogesélytől nem várható eredmény (2015)	–	–	–	–
Harmadik ügy	vádirat (2013)	elsőfokú bírósági határozat (2016)	másodfokú bírósági határozat – hatályon kívül helyezés és új eljárásra utasítás (2016)	elsőfokú bírósági határozat – megismételt eljárás (2017)	másodfokú bírósági határozat – megismételt eljárás (2018)	–
Negyedik ügy	Feljelentést elutasító határozat (2020)	–	–	–	–	–
Ötödik ügy	vádirat (2015)	elsőfokú bírósági határozat (2016)	másodfokú bírósági határozat (2018)	–	–	–
Hatodik ügy	vádirat (2013)	elsőfokú bírósági határozat (2017)	–	–	–	–
Hetedik ügy	1. feljelentést elutasító határozat (2013)	1. feljelentést elutasító határozatot hatályon kívül helyező és nyomozást elrendelő ügyészségi határozat (2013)	2. feljelentést elutasító határozat (2013)	2. feljelentést elutasító határozatot hatályon kívül helyező és nyomozást elrendelő ügyészségi határozat (2013)	az egyesített ügyekben a nyomozást felfüggesztő határozat (2014)	az eljárást elévülés miatt megszüntető határozat (2019)
Nyolcadik ügy	feljelentést elutasító határozat (2017)	–	–	–	–	–

Irodalomjegyzék

- BÁRÁNDY Gergely: *A gyűlöletbeszéd Magyarországon*. Budapest, Scolar, 2010.
- BÁRÁNDY Gergely: A nemzetiszocialista és kommunista rendszerek bűneinek nyilvános tagadása, avagy a holokauszt tagadása? In BELOVICS Ervin – TAMÁSI Erzsébet – VARGA Zoltán (szerk.): *Örökség és büntetőjog. Emlékkönyv Békés Imre tiszteletére*. Budapest, PPKE JÁK, 2011, 85–103.
- BÁRÁNYOS Bernadett: Tények és értékítéletek a rágalalmazási eljárásokban. In POLT Péter et al. (szerk.): *Ünnepi kötet Györgyi Kálmán 75. születésnapja alkalmából*. Budapest, ELTE Eötvös, 2016, 19–33.
- BELAVUSAU, Uladzislaw: Az emlékeztetvörvények és a szólásszabadság. *In Medias Res*, 2015/2., 248–269.
- BOTOS Mihály Bálint: A közösség elleni uszítás jogi tárgyáról. *Iustum Aequum Salutare*, 2022/4., 27–41.
- BOTOS Mihály Bálint: Joggyakorlati helyzetkép a rémhírterjesztés tényállásáról. Egy szimbolikus büntetőjogi tényállás gyakorlati alkalmazhatatlansága. *In Medias Res*, 2023/1., 169–185.
<https://doi.org/10.59851/imr.12.1.9>
- BYCHAWSKA-SINIARSKA, Dominika: *A véleménynyilvánítás szabadságának védelme az Emberi Jogok Európai Egyezménye alapján*. Strasbourg, Európa Tanács, 2018,
<https://bit.ly/3ZCBkmt>.
- GÁRDOS-OROSZ Fruzsina: 30/1992. (V. 26.) AB határozat – gyűlöletbeszéd. In GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – ZAKARIÁS Kinga (szerk.): *Az alkotmánybírósági gyakorlat. Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020 I.* Budapest, HVG-ORAC, 2021, 203–219.
- HORNYÁK Szabolcs: *A köznyugalom elleni bűncselekmények*. Doktori értekezés, Pécs, PTE, 2009.
- KOLTAY András: A holokauszttagadás büntethetősége és a véleménynyilvánítás szabadsága. *Magyar Jog*, 2004/4., 220–231.
- KOLTAY András: A közösségek méltóságának védelme. *Iustum Aequum Salutare*, 2005/1., 147–169.
- KOLTAY András: *A gyűlöletbeszéd korlátozása Magyarországon – alkotmányos és jogalkalmazói megközelítések, európai kitekintéssel*. Budapest, Wolters Kluwer, 2013.
- KOLTAY András: A hazugságok alkotmányos védelme? Álhírek, szólásszabadság és demokratikus eljárások. *Jogtudományi Közlöny*, 2020/7–8., 302–313.
- KOLTAY András: A rémhírterjesztés büntethetőségének alkotmányosságáról. *In Medias Res*, 2020/2., 322–338.
- KRÜGER, Matthias: *Die Entmaterialisierungstendenz beim Rechtsgutsbegriff*. Berlin, Duncker & Humblot, 2000.
<https://doi.org/10.3790/978-3-428-50163-2>
- MEZŐLAKI Erik: XXXII. fejezet. A köznyugalom elleni bűncselekmények. In KARSAI Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz*. Budapest, CompLex, 2013, 691–711.
- NAGY Ferenc: *Anyagi büntetőjog. Alapvetések és a bűncselekmény tana*. Szeged, Iurisperitus, 2020.

- ROXIN, Claus: *Strafrecht Allgemeiner Teil I*. München, C. H. Beck, 2006 (4. kiadás).
- SALÁT Orsolya: A Német Szövetségi Alkotmánybíróság a holokauszthasonlatra építő állatvédelmi kampányról. *Fundamentum*, 2009/2., 127–128.
- SCHÄFER, Jürgen – ANSTÖTZ, Stephan: 130. §. In Jürgen SCHÄFER – Stephan ANSTÖTZ (szerk.): *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch*. München. C. H. Beck, 2021 (4. kiadás).
- SZOMORA Zsolt: Dogmatikai és alkotmányjogi megjegyzések a gyűlölet-bűncselekmények büntetőjogi szabályozásához. *Belügyi Szemle*, 2013/12., 36–51.
<https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.12.v61.i2013.pp36-51>
- SZOMORA Zsolt: *Alkotmány és anyagi büntetőjog. A büntetőjog-alkalmazás alkotmányosságának egyes kérdései*. Szeged, Iusperitus, 2015.
- SZOMORA Zsolt: 13/2014. (IV. 18.) AB határozat – közszereplők büntetőjogi becsületvédelme. In GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – ZAKARIÁS Kinga (szerk.): *Az Alkotmánybíróság 100 elvi jelentőségű határozata 1990–2020 II*. Budapest, HVG-ORAC, 2021, 327–347.
- VASKUTI András: A közösség elleni izgatás bírói gyakorlata. In LIGETI Katalin (szerk.): *Wiener A. Imre 70. születésnapjára*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 2005, 185–205.
- ZABEL, Benno: Soll das Strafrecht Erinnerungen schützen? Einige Anmerkungen zum Verhältnis von Norm und Geschichte am Beispiel des Auschwitz-Leugnens gem. § 130. Abs. 3 StGB. 122(4) *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* (2010) 834–853.
<https://doi.org/10.1515/zstw.2010.834>

KORRUPCIÓS BŰNCSELEKMÉNYEK A BÜNTETŐ JOGALKALMAZÁSBAN

SZERZŐ: Steiner Gábor

ÁRA: 9000 Ft

A könyv részletekbe menően tárgyalja a korrupciós bűncselekményeket, így a befolyás vásárlását, a befolyással üzérkedést, a gazdasági, illetve a hivatali vesztegetést és azoknak az elfogadását, valamint a vesztegetés egyes speciális eseteit.

